

Погорєлова Т.Ф.

Національна академія статистики,
обліку та аудиту
м. Київ

ВИХОВНА ПАРАДИГМА У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ключовим завданням вищої професійної школи є підготовка фахівця, здатного надійно виконувати свої професійні обов'язки.

Виконання цього складного завдання потребує розробки та впровадження в університетську практику в тому числі й ефективної системи особистісного та професійного виховання майбутнього фахівця.

Незважаючи на те, що проблемам виховної діяльності вищої школи приділялась та продовжує приділятися значна увага, вони залишаються актуальними, більше того стають дедалі глибшими та вимагають не лише пошуку нових методик, а передусім нового наукового обґрунтування змісту виховного процесу та розкриття сутності явища «виховання у вищій освіті».

В останні десятиліття різні аспекти виховання студентів вищих навчальних закладів досліджувались такими вченими як А.М. Алексюк, І.Д. Бех, Л.О. Білоусова, А.М. Бойко, І.А. Зязюн, Н.Б.Крилова, Г.С. Костюк, Н.І.Кузьміна, І.Ф. Матюшин, Н.І. Монахов, А.М. Столяренко, М.В. Черпінський та інші.

Слід зазначити, що нерідко для вітчизняної педагогіки виховання вищої школи був притаманний галузевий підхід, тобто окреме вивчення та опис різних форм та методів виховної діяльності: моральних, естетичних, національних, культурних, патріотичних, правових та ін.

Економічні, соціальні та культурні зміни у суспільстві та пов'язані з ними реформи, намагання країни інтегруватись у європейський освітній простір показали, що система організації навчально-виховного процесу вищої школи потребує докорінних змін.

Проблема стала ще більш очевидною у зв'язку з визнанням Україною

принципів Болонської декларації, які вимагають від вищих навчальних закладів керуватись єдиними критеріями підготовки професіоналів світового зразка.

Фундаментальним принципом цієї Декларації є компетентісно орієнтований, розвиваючий підхід до формування особистості майбутнього фахівця.

Основою поступових перетворень в галузі науки та освіти України стали Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті, «реалізація якої має забезпечити перехід до нового типу гуманістично інноваційної освіти, що сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу особистості та суспільства» [2, р. XVI], та прийнятий у 2014 новий закон «Про вищу освіту».

Проте слід зазначити, що результати реформи освіти в Україні поки що не відповідають поставленим завданням. На практиці реформа лише формально торкнулася методології та методики функціонування вищих навчальних закладів, Щодо змісту та форм виховної роботи, то вони не зазнали особливих змін. Консервативними залишаються відносини між адміністрацією, викладачами та студентами. Не всі викладачі розуміють, що педагогічний процес має будуватись на сучасних освітніх технологіях.

У доповіді Європейської комісії «Розвиток майбутніх навичок у вищій освіті» від 25-26 лютого 2016 року підкреслено, що так звані "м'які", "загальні" або навички "21-го століття" повинні бути засвоєні всіма студентами, які одержують вищу освіту. При цьому в процесі формування міжособистісні, соціальні та міжкультурні навички, які рахуються дуже важливими для активного громадського життя та навички, необхідні для успішної професійної кар'єри, мають тісно переплітатись. Бажано, щоб розвиток ключових навичок або видів компетенції був включеним до програм всіх навчальних дисциплін. Основний акцент пропонується зробити на реалізації у взаємовідносинах суб'єктів та об'єктів навчально-виховної діяльності студентоцентричного підходу, забезпеченні міждисциплінарної співпраці як у навчальному процесі, так і під час підготовки дослідницьких проектів [1].

Отже, система професійного виховання майбутнього фахівця має будуватись на міждисциплінарному рівні, тобто поєднувати виховні можливості як загальноосвітніх, так і професійно орієнтованих дисциплін.

Вивчення стану проблеми та проведення дослідження щодо визначення ефективних методів професійного виховання у вищих навчальних закладах, яке проводилось нами на базі кафедр професійного спрямування Національної академії прокуратури України та Українського державного університету фінансів і міжнародної торгівлі, дало можливість сформулювати визначення поняття «професійне виховання у вищій школі» та зробити висновок про те, що основою виховної системи має бути професійна модель майбутнього фахівця, а виховний процес має носити системно-цілісний характер та ґрунтуватись на поетапному розвитку професійних ціннісних орієнтацій студентів.

Отже, поняття «професійне виховання у вищому навчальному закладі» можна визначити наступним чином: *професійне виховання є специфічно регулятивним процесом взаємодії суб'єкта та об'єкта виховного впливу, метою якого є розвиток соціально та професійно значущих якостей, приведення ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності та проявів поведінки майбутнього фахівця у відповідність з усталеними культурними та етичними вимогами професії* [4, с.262].

Механізм реалізації процесу професійного виховання вищого навчального закладу пропонується будувати на наступних засадах:

1. *Професійно-аксіологічна спрямованість*, що передбачає поетапне формування у студентів професійних ціннісних орієнтацій, культивування морально-естетичного ставлення до професії та предмету її діяльності та усвідомлення можливості зробити внесок у збагачення загальнокультурних досягнень суспільства шляхом досконалого оволодіння мистецтвом обраного фаху.

2. *Гуманістична обумовленість* стосується створення виховного середовища, головними елементами якого на всіх рівнях взаємовідносин між

суб'єктами та об'єктами навчально-виховної діяльності вищого навчального закладу мають стати культура спілкування в колективі та здатність адміністрації та науково-педагогічного складу працювати на засадах гуманістичної, а не авторитарної етики.

3. *Системність* професійного виховання свідчить про те, що це комплексне явище, елементи якого (мета, завдання, зміст, форми та методи) взаємозалежні, визначається специфікою майбутньої професійної діяльності, має в своїй основі професійну модель або кваліфікаційну характеристику спеціаліста та регулюється програмними положеннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Developing future skills in higher education ET2020 – Peer Learning Activity (PLA): European Commission report / Brussels, 25-26 February 2016
//Електронний ресурс.-Режим доступу:
http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2016-future-skills-report_en.pdf
2. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ президента України від 17 квітня 2002 р. // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
3. Мануйлов Є.М., Панфілов О.Ю. Виховання молоді: особистісний дискурс / Мануйлов Є.М./ Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – 2011. - № 10. – С. 3 – 10.
4. Погорєлова Т.Ф. Організаційно – педагогічні основи професійного виховання майбутніх прокурорських працівників / Т.Ф. Погорєлова //Збірник наукових праць Х Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань «Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти», 29-30 березня 2012 р. – Вид. НУ ДПС України, 2012 – С. 256-264.